

TRANSLATION OF CONTEXTUALLY DEPENDENT PROVERBS FROM ITALIAN INTO UKRAINIAN

(based on «Old Proverbs» by Gianni Rodari)

The article deals with peculiarities of translation of contextually dependent proverbs from Italian into Ukrainian. It explores the specificity of their rendering in the translation of «Old proverbs» by Gianni Rodari compared with existing methods of proverbs translation.

Key words: *proverb, contextually dependent proverb, context, peculiarities of translation.*

УДК 378.147:811.111

Войманік І.В., асп.,
Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ АНАЛІЗУ СИТУАЦІЙУ ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ ДИСКУРСИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У статті висвітлюються основні аспекти методу аналізу ситуацій та його роль у формуванні дискурсивної компетентності. Розглянуто сутність кейс-методу та його вплив на формування дискурсивної компетентності.

Ключові слова: *дискурсивна компетентність, ситуаційне моделювання, кейс-метод.*

Сучасні процеси соціально-економічного розвитку, орієнтація України на входження до європейського освітнього простору зумовлюють необхідність не лише переорієнтації оцінки результату в освіті у відповідності до компетентнісного підходу, але й запровадження таких методів навчання, які розвивали б «уміння самостійно вчитися, критично мислити, здатність до самопізнання і самореалізації особистості у різних видах творчої діяльності» [21]. У зв'язку з цим у вищих навчальних закладах зростають вимоги щодо підготовки фахівця, від якого крім навичок перекладу фахової літератури, очікується володіння розмовним мовленням як у професійній, так і у побутовій сферах.

Викладання іноземних мов чітко орієнтоване на формування у студентів професійних мовних компетентностей, які вважаються запорукою їхньої плідної діяльності в культурному розмаїтті навчального і фахового середовищ. Проаналізувавши мету навчання англійської мови ми можемо сказати, що оволодіння іншомовним спілкуванням передбачає досягнення студентами професійної іншомовно-мовленнєвої комунікативної компетентності, мінімально достатній рівень розвитку якої має забезпечити можливість і успішність спілкування в професійно трудовій і побутовій

сферах в обмеженому колі типових мовленнєвих ситуацій такого спілкування, чітко відібраному з точки зору ймовірності появи таких ситуацій у фаховій і позафаховій діяльності випускника вищого навчального закладу відповідного типу [9].

Як відомо, спілкування завжди відбувається в конкретній ситуації і в межах визначеного ситуативного контексту. Різні життєві ситуації вимагають від комунікантів знань відповідних правил ведення розмови й адекватних форм їх вираження. Іншими словами кожен учасник процесу комунікації повинен володіти зразками вербальної і невербальної поведінки залежно від ситуації. Вступаючи в комунікацію, кожен учасник для втілення поставленої комунікативної мети вибирає конкретну модель мовленнєвої поведінки з-поміж наявних, враховуючи комунікативну ситуацію і стратегію ведення розмови [11]. Проте у студентів виникають труднощі, пов'язані із сприйняттям і створенням мовленнєвих повідомлень у реальних ситуаціях спілкування. Крім того, знання норм і правил іноземної мови не завжди співвідносяться зі способами формулювання думки. А це в контексті вивчення іноземних мов пов'язується з недостатнім рівнем сформованості дискурсивної компетентності. Дискурсивна компетентність, яка визначається нами як здатність сприймати й породжувати мовленнєві повідомлення відповідно прагматичному контексту, є важливим елементом навчального процесу. Вона відображає характер пізнавальної, інформаційно-комунікативної та рефлексивної діяльності й впливає на успішність функцій усного спілкування: комунікацію, інтеракцію, взаємну перцепцію, тощо (Т. ван Дейк, О.М. Казарцева, В.І. Карасик, А.А. Князьков, Т.А. Ладиженська, А.К. Михальська) [17, с.2]. Досвід роботи зі студентами показав відносно низький рівень сформованості їхньої дискурсивної компетентності. Це виявляється в тому, що у студентів часто виникають труднощі у доборі мовленнєвих засобів, які б відповідали контексту спілкування, у виборі мовленнєвих та поведінкових реакцій і стратегій, які не адекватні комунікативній ситуації, у неспроможності досягнути цілей комунікативного акту, в ознайомленні з проблемою, її обговоренні та обмірковуванні; класифікації інформації; інформуванні, аргументуванні своєї точки зору; прийнятті рішення та доведення його до відомих партнерів; переконанні партнера та мотивуванні своїх пропозицій; корекції своєї поведінки при взаємодії. Щоб допомогти студентам уникнути труднощів спілкування використовується методу аналізу ситуацій (кейс-метод), якому притаманні широкі педагогічні можливості й реалізація яких дозволяє студентам активно взаємодіяти, взаємонавчатися (колективно, в групах, навчати і співпраці), коли викладач і студент рівноправні, а домінування одного учасника навчального процесу над іншими неможливе. Студенти вчать бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати рішення.

Отже, мета нашої статті полягає у розкритті змісту кейс-методу як одного з ефективних методів формування дискурсивної компетентності та у визначенні дидактичних умов використання цього методу.

Більшість досліджень проблеми використання кейс-методу в українській педагогічній науці присвячено викладанню економічних дисциплін (Ю.П. Сурмін, В. Давиденко, Н.П. Боталова, В. Наумов та інші). І лише в окремих роботах розкрито потенціал кейс-методу у викладанні іноземної мови – І. Луцик, педагогіки – Т. Кошманова.

Поняття “кейс-методу” прийшло в нашу педагогіку з американської. Кейс (англ. case – портфель, футляр) означає “всебічне активне вивчення матеріалу, як під керівництвом викладача, так і в групі з метою отримання якомога більше відомостей з проблеми, що вивчається для аналізу й прийняття оптимального рішення практичної ситуації” [14]. Кейс-метод – це метод навчання, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів. Він сприяє розвитку винахідливості, вмінню розв’язувати проблеми, розвиває здібності проводити аналіз і діагностику проблем, спілкуватися іноземною мовою [21].

Вперше цей метод почав використовуватися в США на початку ХХ століття в галузі права та медицини. Однак провідна роль у поширенні цього методу належить Гарвардській школі бізнесу. На початку 20-х рр. минулого століття декан Гарвардської школи управління бізнесом у Бостоні ДінДонхем переконав своїх колег-викладачів використовувати цей метод на заняттях. У 1921-му році у Гарвардській школі бізнесу було видано перший збірник кейсів. Навчання відбувалося за схемою, коли учні-практики пропонували конкретну ситуацію (проблему), а потім робили аналіз проблеми та надавали відповідні рекомендації.

Кейс – це події, які реально відбулися в певній сфері діяльності і які автор описав для того, щоб спровокувати дискусію іноземною мовою в навчальній аудиторії, підштовхнути студентів до обговорення та аналізу ситуації та до прийняття рішень. Мета цього методу – поставити студентів у таку ситуацію, за якої їм необхідно буде приймати рішення. Студенти, які готуються до обговорення кейсу в аудиторії, мають визначити істотні й другорядні факти, вибрати основні проблеми, виробити стратегії та рекомендації щодо подальших дій. Більш того, студенти мають бути готовими представити свої думки іноземною мовою під час обговорення кейсу в аудиторії, відстояти свої погляди і, в разі необхідності, переглянути початкове рішення. Під час розв’язання кейса студенти не тільки використовують отримані знання, але й виявляють свої особистісні якості, зокрема уміння працювати в групі, а також демонструють рівень бачення ситуації та рівень володіння іноземною мовою.

Акцент робиться на самостійному навчанні студентів на основі колективних зусиль [21]. Тут слід зазначити, що використання кейс-методу спирається на рівень мовної підготовки студентів; він вимагає володіння на досить високому рівні трьома аспектами мови (фонетикою, лексикою, граматикою) і всіма видами мовленнєвої діяльності (читанням, говорінням, аудіюванням та письмом).

Існують декілька типів кейсів: кейс-випадок, кейс-завдання кейс-вправа і кейс-ситуація.

Кейс-випадок – це короткий кейс, який розповідає про окремий випадок. Його можна використовувати на занятті, для того, щоб проілюструвати певну ідею або підняти питання для обговорення. Даний кейс можна прочитати дуже швидко і тому студентам не треба готуватися вдома.

Кейс-завдання – це кейси, які формують задачу чи завдання. Вони можуть бути теоретичного, теорико-практичного та міжпредметного характеру. Кейс-завдання повинні бути розраховані на ретельне вивчення та опрацювання окремим студентом, потім співставлення у малій групі та остаточного обговорення у великій групі.

Кейс-вправа – це опис конкретної ситуації, який використовують як педагогічний інструмент. Вона надає студенту можливість застосувати на практиці здобуті навички. Найчастіше використовується там, де необхідно провести кількісний аналіз.

Кейс-ситуація – це класичний кейс, що вимагає від студента аналізу ситуації. В ньому найчастіше ставиться запитання: “Чому ситуація набула такого розвитку і як становище можна виправити?”. Кейс-ситуація, як правило, вимагає чимало часу для ознайомлення, тому з метою економії часу бажана попередня підготовка вдома [5].

Навчання з допомогою кейс-метода передбачає занурення студентів у певну ситуацію, де вони можуть знаходити практичне застосування своїх знань. В основі даної методики лежить ситуативне моделювання – моделювання конкретних ситуацій, під час взаємодії з якими учасник засвоює матеріал, здійснює вибір, приймає особистісні рішення. Робота у заданій ситуації дозволяє «задіяти» систему інтелектуальних, соціальних та інших взаємовідносин окремих людей і цілих колективів, залучених в цю ситуацію (або з точки зору педагогічних умов) навчальну ситуацію, яка формується і розвивається на основі співпраці суб'єктів освітнього процесу, якими є викладач і студенти. Підкоряючись нормам регламентованих дій і нормам поведінки учасників конкретних подій, окреслених навчальною ситуацією, в ході аналізу, оцінки та вирішення цієї ситуації, студент формується як фахівець в рамках заданої активності, спрямованої на засвоєння змісту освіти [9].

Проблемна ситуація має низку характерних ознак [9]:

- виникає стан інтелектуального чи психологічного навантаження;
- ситуація містить певне протиріччя;
- ситуація не узгоджується з уявленням студента про неї;
- виникає потреба пошуку додаткових знань, відомостей і доказів;
- для розуміння подій потрібні нові підходи, погляди та рішення.

Суть проблемної ситуації полягає у тому, що вона змушує студента, спираючись на отримані знання, самостійно шукати рішення. Але такі ситуації не виникають самі, а стають результатом дидактичної майстерності викладача. І майстерність полягає в тому, щоб проблема являла собою якусь життєву ситуацію, привернула увагу студентів, зверталась до їх інтересів та досвіду. В кожній проблемі, ситуації, задачі повинно бути щось невідоме. Проблемна ситуація виникає в тому випадку, коли в процесі навчальної діяльності студент зустрічається з чимось невідомим, незрозумілим. Вона має три складові частини: потребу в новому знанні; невідомі знання, які потрібно засвоїти; засвоєння в попередньому навчанні знань та умінь [16].

Отже, створення ситуативних завдань є наслідком практичної реалізації теорії мовленнєвої діяльності з метою формування комунікативних умінь.

Використовуючи проблемну ситуацію, студенти опановують усі рівні пізнання (розуміння, застосування на практиці, аналіз, синтез, оцінку), що формує стабільні знання. Формуючи подібні уміння, слід звертати увагу на створення нестандартних мовленнєвих ситуацій. Найефективнішою в цьому випадку є система ситуативних вправ, бо вони мають переваги над звичайними навчальними вправами.

Використання кейс-методу на заняттях з іноземної мови передбачає досягнення двох цілей, які взаємодоповнюють одна одну, а саме: подальше удосконалення дискур-

сивної компетентності та формування професійних якостей студентів. Наприклад, це такі завдання комунікативного характеру, як знайомство з кейсом (читання та переклад тексту оригінального чи частково адаптованого тексту), самостійний пошук рішення (внутрішнє монологічне мовлення англійською). Аудиторне спілкування, пов'язане з кейсом, якому притаманні суперечка, дискусія, аргументація, опис, порівняння та інші мовленнєві акти формує навички стратегій мовленнєвої поведінки та дотримання норм і правил спілкування англійською мовою. Коментарі студентів щодо змісту кейсу оцінюються викладачем за такими критеріями: аналітичні, навички прийняття рішень, навички міжособистісного спілкування, творчий підхід, навички усного та писемного спілкування англійською мовою (лексико-граматичний аспект).

Зі всього вищесказаного ми можемо зробити висновок, що оволодіння іноземною мовою полягає в інтеграції навчання іноземних мов із фаховими дисциплінами для набуття студентами додаткових знань і формування професійно значущих якостей особистості через іноземну мову. Проте, студентам бракує практики, яка б сконцентрувалася на оволодінні навичками і вміннями поводитися як такий комунікант, який зможе заволодіти увагою слухача і забезпечити прийом та передачу повідомлення, тобто продемонструвати високий рівень володіння дискурсивною компетентністю. Одним із ефективних шляхів розв'язання зазначеної проблеми є впровадження в процес вивчення англійської мови кейс-методу, який дозволяє розвивати творчі здібності студентів, бути професійно спрямованим, мати наукове обґрунтування та зв'язки з іншими предметами, які вивчає студент. Кейс-метод, при правильному його використанні, тісно переплітається з проблемним навчанням, навчанням у малих групах, самостійною роботою студентів [14].

Принцип кейс-методу полягає в ініціюванні самостійного вивчення студентами ситуацій, формуванні їхнього власного бачення проблеми та її вирішення, вироблення вміння обговорювати ситуацію зі своїми колегами. Це комплексний метод і містить у собі всі види мовленнєвої діяльності, саме тому його ефективно використовують на заняттях з іноземної мови. Кейси на заняттях з іноземної мови можуть бути використані при закінченні роботи над темою, що вивчається. Це дає студентам можливість використовувати лексико-граматичний матеріал у своєму мовленні. Під час підготовки до обговорення кейсу студенти повинні робити анотації матеріалів іноземною мовою, вміти реферувати тексти, виступати з презентаціями своїх пропозицій, вміти захищати свою точку зору та знаходити варіанти розв'язання проблеми спілкуючись іноземною мовою [20]. Окрім того, в процесі роботи з кейсами у студентів розвиваються уміння слухати один одного, поважати іншу точку зору, реагувати на інформацію. Як результат – студенти поліпшують свої аналітичні навички та вміння застосовувати на практиці теоретичний матеріал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багієв Г.Л., Асаул А.М. Організація підприємницької діяльності. Навчальний посібник / Під загальною ред. проф. Г. Л. Багієва. – СПб.: Вид-во СПбГУЕФ, 2001р. 231с.
2. Багієв Г.Л., Наумов В.Н. Руководство к практическим занятиям по маркетингу с использованием кейс-метода [Электронный ресурс]. // Энциклопедия маркетинг

- га. – Режим доступа: <http://www.marketing.spb.ru/read/m21/>, свободный. – Загл. с экрана.
3. Боталова, Наталья Петровна Проблема, заставляющая сомневаться: «Кейс-метод» – действенное средство интеграции реалий экономического бизнеса в учебный процесс / Н. П. Боталова // Гуманітарні науки : Науково-практичний журнал . – 07/2003 . – N 2 . – С.118-120 .
 4. Давиденко В. Чем «кейс» отличается от чемоданчика?//Обучение за рубежом,№7,2000
 5. Інтерактивні технології в системі навчально-методичної роботи навчального закладу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: pedkab.wordpress.com
 6. Казарцева О.М. Культура речевого общения: теория и практика обучения: Учебное пособие. – 2-е изд. – М.: Флинта, Наука, 1999.- 496с.
 7. Карасик В.І. Про типи дискурсу // Мовна особистість: інституційний та персональний дискурс. СБ наук. тр. / Под ред. В.І. Карасика, Г.Г. Слишкін. – Волгоград: Зміна, 2000. – С. 5-20.
 8. Князьков А.А. Методика формирования профессионального голоса в курсе культуры речи учителя: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – М.: МПГУ, 1992.-22 с.
 9. Котковець А.Л. Проблемно-ситуативний метод навчання іноземної мови професійного спрямування [Електронний ресурс]. / А.Л. Котковець.- Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1062>
 10. Кошманова Т.С. Развитие педагогической освіти у США (1960-1998pp).- Львів: Вид-во “Світ”, 1999.- 486с.
 11. Кучерява О. А. Система роботи з формування дискурсивної компетенції у сфері писемної комунікації [Електронний ресурс]. / О. А. Кучерява. – Режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?p=19583>
 12. Ладыженская Т. А. Устная речь как средство и предмет обучения: Учебное пособие для студентов. – 2-е изд., перераб. – М.: Просвещение, 1998.- 124 с.
 13. Луцик І. Г. Використання методу кейс-стаді під час викладання іноземних мов / І. Г. Луцик. – Нові технології навчання [Текст] : науково-методичний збірник. Вип. 43 / М-во освіти і науки України, Наук.-метод. центр вищ. освіти ; редкол. В. Г. Кремень. – Київ : [б. в.], 2006. С .51-55.
 14. Мартинюк В.Г. Кейс-методика вивчення іноземної мови як засіб формування самостійності в навчанні майбутніх менеджерів [Електронний ресурс]. / В.Г. Мартинюк. – Режим доступу: <http://web.znu.edu.ua>
 15. Михальская А.К. Педагогическая риторика: история и теория. – М.: Просвещение, 1998. – 432 с.
 16. Організація та методики проведення занять із застосування методів проблемного навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=465465>
 17. Руденко А. П. Индивидуальный подход к развитию дискурсивной компетенции студентов при обучении иностранному языку в вузе: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13 00 08/ Новгородский гос. ун-т им. Ярослава Мудрого. Великий Новгород, 2007. – 29 с.

18. Ситуаційна методика навчання : теорія і практика / Упор. О. Сидоренко, В. Чуба. – К.: Центр інновацій та розвитку, 2001. 256с.
19. Ситуационный анализ, или анатомия кейс-метода / под ред. Ю. П. Сурмина. – К.: Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.
20. Храмович Ю. Н., Грекова Н. В. Применение кейс-технологий в обучении иностранным языкам [Электронный ресурс]. / Ю. Н. Храмович, Н. В. Грекова. – Режим доступа: [elib.bsu.by>bitstream](http://elib.bsu.by/bitstream)
21. Шендерук О. Б. Пермінова В. А. Використання методу кейс-стаді під час викладання іноземних мов [Електронний ресурс]. / О. Б Шендерук, В. А Пермінова. – Режим доступа: www.rusnauka.com/23_SND_2008/Philologia/26584.doc.html
22. T.A. Van Dijk Discours as social interaction. L., Thousand Oaks, New Delhi Sage Publications. – 1998. – vol.2. – P.206-209

Стаття надійшла до редакції 28.04.2014 р.

Войтанук І.В., асп.,

Институт международных отношений КНУ им. Т. Шевченка, г. Киев

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДА АНАЛИЗА СИТУАЦИЙ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ ДИСКУРСИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ

В статье освещаются некоторые аспекты метода анализа ситуаций и его роль в формировании дискурсивной компетентности. Рассмотрено суть кейс-метода и его влияние на формирование дискурсивной компетентности.

Ключевые слова: дискурсивная компетентность, ситуационное моделирование, кейс-метод.

Voytanik I.V., PhD Student

Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv

THE USE OF THE CASE STUDY IN THE FORMATION OF DISCOURSE COMPETENCE

The article focuses on the key aspects of the case study and its role in the formation of discourse competence. It examines the essence of case study and its influence on the formation of the discourse competence.

Key words: discourse competence, situational modelling, case study.